

Doc. dr Halyna Ivanivna Shcherba

Katedra Socjologii

Narodowy Uniwersytet Lwowski im. Iwana Franki we Lwowie

Specyfika migracji pracowniczej w regionalnej przestrzeni społeczno-ekonomicznej: wymiar socjologiczny

Problem międzynarodowej migracji pracowniczej jest bardzo aktualny. Dotyczy zwłaszcza krajów europejskich po wstąpieniu nowych członków do Unii Europejskiej dlatego, że rynek siły roboczej jest wspólny, a zróżnicowanie wśród dochodów obywateli członków UE dotychczas istnieje. Ukraina jako kraj europejski została powołana do uczestnictwa w tym procesie i ustalenie skutków gospodarczych migracji pracowniczej do krajów Europy jest bardzo aktualne w okresie przekształceń transformacyjnych w kraju.

Dane z ankietowych badań socjologicznych i materiały prasowe dają możliwość ustalenia całego kompleksu czynników, które kształtują motywacje migracyjne, wśród których za główne uważa się wzrost bezrobocia, niewypłacenie pensji i trudną sytuację materialną rodzin. Najbardziej tragiczne jest to, że na migracje zdecydowanie nastawiona jest młodzież. Wśród głównych motywów emigrantów wyróżnia się: pragnienie, by znaleźć dla siebie pracę za granicą, możliwość otrzymania wystarczającej pensji i realizacja siebie jako fachowca. Ten fakt bardzo niepokoi, przecież skutek migracji pracowniczej z kraju wyjeżdża najaktywniejsza, najbardziej wykształcona i zdolna warstwa obywateli. Jest to tendencja, która może niepomyślnie odbić się na dalszym życiu gospodarczym i społecznym Ukrainy.

Wielki wpływ migracji na rozwój gospodarczy i społeczny, zwiększanie jej zakresu oraz intensywności na Ukrainie warunkuje znaczenie badań procesów migracyjnych. W ostatnich latach problemy migracji były badane przez wielu uczonych: M. Dolisznego, T. Dragunową, Z. Zajączkowską, Z. Złupką, W. Ewtuchą, W. Soncewa, A. Kirejewa, E. Libanową, J. Olefirową, W.W. Onikijenkę, T. Petrową, S. Pirożkową, O. Pozniaka, I. Prybytkową, L. Rybakowskiego, M. Romaniuka, S. Czechowicza, O. Szablilią, L. Smilewą, M. Szulgą. Problemy międzynarodowej migracji pracowniczej rozpatrują także tacy ukraińscy uczeni, jak: O. Chomra, E. Libanowa, O. Pozniak, S. Pirożkow, O. Malinowska, J. Rymarenko. Warto również wskazać zachodnich autorów, takich jak: K.R. Macconel, S.L. Brue, D. Massey, P. Stucker, P. Stoker, J. Becker, J. Borias, H. Clark, A. Laffer, J. Mincer, L. Saastad, S. Sassen, A. Simmons, A. Porter, M. Todaro, J. Harris, którzy również analizują ten problem [Chomra, 2004, s. 11].

W odróżnieniu od całego szeregu polityków i dziennikarzy, socjologdy, którzy zajmują się problemami migracji ekonomicznej (S. Pirożkow, O. Chomra, I. Prybytkowa, O. Malinowska) mówią nie o tysiącach, lecz o milionach migrantów [Pribitkova, 2003; Malinowska, 2004, s. 29].

Biorąc pod uwagę brak specjalnych badań na ten temat można więc zauważyć, że z czasem migracja ekonomiczna dotyczy nie tylko poszczególnych obwodów na Ukrainie, ale że w proces ten zostały włączone wszystkie regiony Ukrainy.

Terytorialne przemieszczanie się ludności odbywa się w pewnym kontynuum społeczno-przestrzennym, którego każdy punkt cechuje się pewnym zestawem dóbr życiowych: możliwości zatrudnienia, uzyskania mieszkania, wykształcenia, czasu wolnego, komunikowania się, odpoczynku; różnymi charakterystykami ekologicznymi; poziomem stabilności politycznej oraz bezpieczeństwa osobistego, gwarancjami realizowania praw człowieka. Łączność tych wszystkich punktów (regionów) stwarza przestrzeń możliwości albo przestrzeń motywacji, w ramach której zasada „człowiek szuka, gdzie lepiej” współdziała z nieubłaganością prawa [*Strukturalne...*, 2006, s. 298].

Fenomen przestrzennej samoorganizacji ludności przedstawiony jest w zaproponowanym przez S.A. Stouffera modelu kontaktu możliwości. Ten model opiera się o logikę człowieka, który chce zwiększyć swój dochód, polepszyć warunki pracy, bytu oraz odpoczynku, zagwarantować bezpieczeństwo osobiste oraz przyszłość swoich dzieci [*Strukturalne...*, 2006, s. 299].

USTALENIE PROBLEMU BADANIA

Największe fale emigracyjne z Ukrainy w XX wieku, zarówno w kierunku zachodnim, jak i wschodnim, uwarunkowane były problemami socjalno-gospodarczymi. Nie należy do wyjątków i ostatni ruch migracyjny, który rozpoczął się na początku lat 90. XX w. i trwa do dziś. Generalnie rzecz biorąc, nabrał on kształtu migracji pracowniczej („zarobkowej”).

Fenomen „ukraińskiej migracji zarobkowej” socjologdy zauważyli jeszcze na początku lat 90., lecz większość publikacji na ten temat pojawiła się dopiero na granicy tysiącleci. Jest to spowodowane brakiem danych empirycznych: w pewnym okresie prawie nie prowadziło się badań, a dane statystyki państwowej nie odpowiadały rzeczywistości.

Zaczynając od 2002 roku, problemy związane z migracją zarobkową poruszane były w ramach przeprowadzania ogólnonarodowych ankietowych badań socjologicznych, na przykład przy okazji corocznego monitoringu stanu społeczeństwa ukraińskiego (monitoring przeprowadzany jest przez Instytut Socjologii NAN Ukrainy z udziałem funduszu „Inicjatywy demokratyczne” i firmy „Socis”) [Pirożkow i in., 1997, s. 47]. Przykładowo, zadawane były pytania: „Czy

ma Pan/Pani albo ktoś z członków Państwa rodziny doświadczenie pracy tymczasowej za granicą?” lub „Czy zamierza Pan/Pani w ciągu najbliższego roku wyjechać na tymczasową pracę za granicę?”.

Ustalenie socjalno-demograficznych charakterystyk migrantów zarobkowych jest ważne dla analizy specyfiki współczesnej migracji. Na przykład, na ile odczuwalny jest element „upływu umysłów”, jakie grupy wiekowe wśród ludności w wieku produkcyjnym najaktywniej uczestniczą w migracjach pracowniczych, w jakich proporcjach odbywa się migracja mężczyzn i kobiet itp.

Szczególnym problemem jest specyfika „kobiecej” migracji pracowniczej do poszczególnych krajów (Grecja, Turcja, kraje Bliskiego Wschodu i Zatoki Perskiej), gdzie z reguły ukraińskie kobiety „pracują” w dziedzinie usług seksualnych. Na przykład, tylko ze Stambułu w roku 1998 zostało deportowanych 616 ukraińskich prostytutek, a nie mniej niż 3 tysiące takich kobiet „pracuje” w Grecji [Pribitkova, 2003, s. 56].

W życiu współczesnego społeczeństwa migracja jest nieodłączną, ciągłą i bardzo ważną częścią ludzkiego bytu. Procesy migracyjne zawsze wywierały wpływ zarówno na stabilność społeczeństwa, jak i na jego zaburzenia, były ważnym czynnikiem w życiu państw, narodów i poszczególnych ludzi. Tendencje rozwoju procesów migracyjnych z kolei są współzależne z czynnikami politycznymi, gospodarczymi, socjalnymi, geograficznymi, naturalnymi oraz innymi czynnikami rozwoju społeczeństwa. Dziesiątki milionów osób mieszkają poza granicami swoich krajów. W skali globalnej wylicza się około miliarda migrantów wewnętrznych, co wskazuje na ciągłe przemieszczanie się jednej szóstej ludności ziemi. Analiza i uwzględnienie ogólnych tendencji migracyjnych i ich skutków jest jednym z ważnych czynników kształtowania międzynarodowej i wewnętrznej polityki państwa ukraińskiego. Tym sposobem badany problem jest aktualny na dzień dzisiejszy jak nigdy wcześniej.

W tym kontekście celem artykułu jest ustalenie charakterystyk socjalno-demograficznych migrantów, zbadanie przyczyn zewnętrznej (międzypaństwowej) migracji, a także wyjaśnienie wpływu czynnika gospodarczego na poszukiwanie „lepszego życia”.

Autorka pragnęła rozstrzygnąć problemy, dlaczego ludzie zmieniają miejsce zamieszkania na krótszy albo dłuższy okres, w jakim wieku ludzie najczęściej wyjeżdżają za granicę, zbadać, jakie motywy powodują przemieszczenia migracyjne, jakie trudności czekają na emigrantów za granicą, czy są oni gotowi mieszkać i pracować na Ukrainie.

PODMIOT I PRZEDMIOT BADANIA

Przedmiotem badania jest specyfika migracji pracowniczej w warunkach regionalnego rynku pracy, ustalenie współczesnych typów zachowania migra-

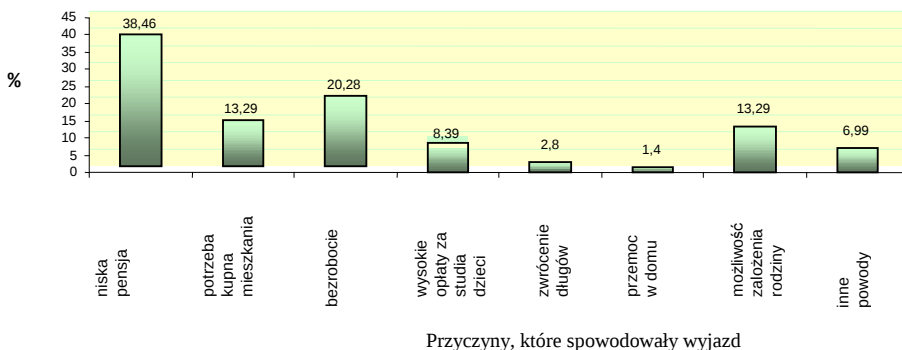
cyjnego, współzależność realnej i potencjalnej migracji pracowniczej. Podmiotem badania są osoby w wieku produkcyjnym (od 16 do 60 lat), którzy mieszkają we Lwowie i obwodzie lwowskim.

Rozpatrzmy wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w dniach 5–20 maja 2007 roku przez ekspertów, którzy przebywali w ciągu ostatnich lat za granicą. Ogólnie przeankietowano 143 respondentów: 63 mężczyzn (44,06% wszystkich respondentów) oraz 80 kobiet (55,94%). Badanie odbywało się we Lwowie i obwodzie lwowskim. Z ogółu ankietowanych: 36,36% to osoby w grupie wiekowej 26–40 lat – najbardziej gospodarczo aktywnej grupie ludności; 32,38% respondentów miało od 41 do 50 lat; 22,38% respondentów mieściło się w przedziale wiekowym 18–25 lat, a 8,39% – w przedziale 51–60 lat.

Poziom wykształcenia respondentów wygląda następująco: co trzeci miał wykształcenie wyższe (32,87%), 9,78% ukończyło przynajmniej 4 lata studiów na wyższej uczelni (nieskończone wykształcenie wyższe), 44,06% uzyskało średnie wykształcenie zawodowe, prawie co dziesiąty (11,19%) – średnie, a wykształcenie 2,1% respondentów ograniczyło się do ósmej lub dziewiątej klasy szkoły ogólnokształcącej. Wzięto pod uwagę również narodowość respondentów: 90,91% respondentów stanowili Ukraińcy, 4,2% Rosjanie, 3,5% Polacy, 1,4% Mołdawianie.

PRZYCZYNY WYJAZDU ZA GRANICĘ W CELU ZAROBKOWYM

Odpowiadając na pytanie „Kiedy Państwo planowali wyjazd w celu zarobkowym za granicę i jakie przyczyny osobiste odegrały tu najważniejszą rolę?”, respondenci mogli wybrać maksymalnie trzy zaproponowane wersje lub przedstawić własną. Odpowiedzi wyglądają następująco (rys. 1):

Rysunek 1. Odpowiedzi respondentów na pytanie „Kiedy Państwo planowali wyjazd w celu zarobkowym za granicę i jakie przyczyny osobiste odegrały tu najważniejszą rolę?”

Tym sposobem najważniejszym czynnikiem migracji zarobkowej jest niska pensja. Odpowiednio naturalna jest chęć zarabiania pieniędzy dla siebie i swojej rodziny. Poziom pensji na Ukrainie nie tylko nie pozwala liczyć na kupno mieszkania lub samochodu, lecz po prostu nie daje możliwości realizacji normalnych zakupów odzieży i podstawowego sprzętu AGD itp. Co więcej, wyjazd za granicę co piątego respondenta był spowodowany bezrobociem. Co ósmy respondent zaznacza, że głównym motywem migracji jest kupno mieszkania. To potwierdza tezę, że największa część zarobionych przez migrantów pieniędzy przeznaczana jest na nieruchomości, powodując wzrost ich cen nie tylko w wielkich miastach, lecz także w prowincjonalnych miasteczkach Ukrainy Zachodniej.

KRAJE, DO KTÓRYCH UKRAIŃSCY MIGRANCY PRACOWNICZY WYJEŻDŻAJĄ NAJCHEĆNIEJ

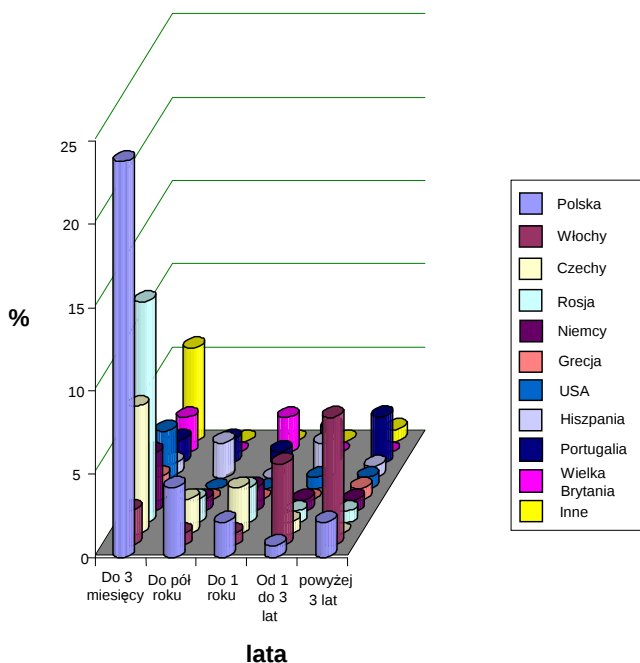
Podany niżej ranking potwierdza znaczne zmiany, które zaszły w geografii ukraińskich migracji pracowniczych. Badania ankietowe przeprowadzone w końcu lat 90. wśród krajów, do których chcieli wyjechać ukraińscy migranci pracownicy wskazują w kolejności: Czechy, Federację Rosyjską i Polskę. Szczególnie wzrosła atrakcyjność takich krajów jak Portugalia i Włochy. W ciągu ostatnich 5–6 lat liczba ukraińskich migrantów do tych państw wzrosła od kilkuset do dziesiątków tysięcy osób.

W Polsce nasi rodacy przebywają najwyżej trzy miesiące (23,78%) i tylko 4,2% dłużej niż pół roku. Z reguły osoby te jadą na „zakupy”, do krewnych lub do pracy sezonowej, bowiem tylko 10,45% respondentów pracowało stale i 21,88% od czasu do czasu (do trzech miesięcy pobytu). Z grupy osób, które były za granicą dłużej niż trzy lata (2,1%), tylko 6,25% pracowało od czasu do czasu (rys. 2).

Podobną sytuację można zauważyć w Federacji Rosyjskiej i w Czechach. Respondenci przebywający nie dłużej niż trzy miesiące w tych krajach to odpowiednio 13,29% i 7,69%, a osoby, które pozostały w tych krajach przez okres roku to odpowiednio 3,5% i 4,9%. Grupa 66 i 67% migrantów stale lub tymczasowo pracowała w ciągu roku, przebywając w Federacji Rosyjskiej i Czechach. Możemy stwierdzić, że głównym celem pobytu w tych krajach jest możliwość „trochę dorobić”.

Inaczej sytuacja wygląda w wypadku takich krajów jak Wielka Brytania, USA i Niemcy. Respondenci przebywający w tych państwach od 7 do 90 dni pojechali tam w celu odwiedzenia krewnych lub na wymianę studencką (odpowiednio 2,1%, 3,5% i 3,5%). Tylko 6,25% respondentów tymczasowo pracowało w USA i Niemczech, a 3,13% osób wyjeżdżających do Wielkiej Brytanii pracowało tam maksimum do roku.

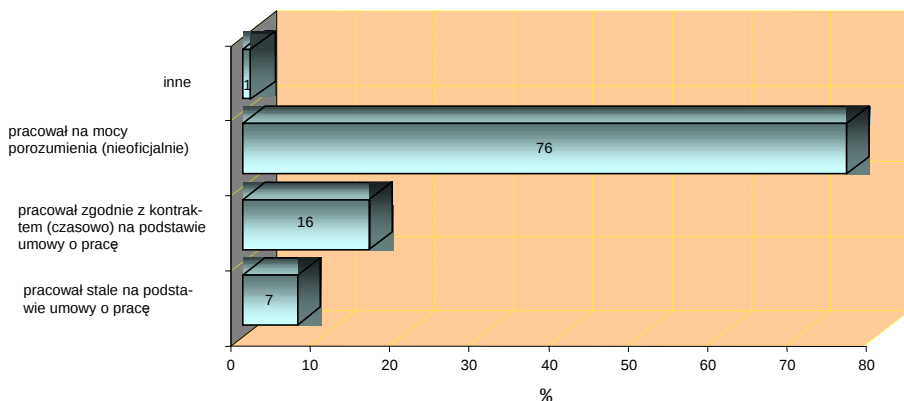
Kiedy mówimy o grupie krajów takich jak Włochy, Portugalia i Hiszpania, to respondenci z reguły przebywali tam co najmniej rok. We Włoszech 4,9% respondentów mieszkało od 1 do 3 lat, a powyżej 3 lat – 7,69%; w Portugalii od 1 do 3 lat – 2,1%, powyżej 3 lat – 2,8%, w Hiszpanii od 1 do 3 lat – 2,1%, powyżej 3 lat – 0,7%. Przy czym 90,91% pytanym odpowiedziało, że przebywając we Włoszech, musieli pracować nieprzerwanie (powyżej 3 lat, 85,71% – od 1 do 3 lat); 66,67% (od 1 do 3 lat), 100% (powyżej 3 lat). Z podobną sytuacją respondenci zetknęli się w Portugalii i w Hiszpanii.

Rysunek 2. Odpowiedzi respondentów na pytanie: „W którym z krajów Państwo mieszkali lub pracowali (w ciągu ostatnich pięciu lat)?”

Możemy więc wyciągnąć wnioski, że Ukraińcy raczej jeżdżą na krótkotrwałe zarobki do bliskich krajów zagranicznych. Jeśli chodzi o osoby decydujące się na emigrację do takich krajów jak USA, Włochy, Portugalia i Hiszpania, to często są one zmuszone do pozostania tam na dłuższy okres, a niekiedy na stałe. Tylko 28% respondentów pozytywnie odpowiedziało na pytanie „Czy mieli Państwo zezwolenie na pracę w kraju, do którego Państwo migrowali?”, a 72% pracowało za granicą bez oficjalnego zezwolenia, czyli większość pytanym pracowała nielegalnie. Tym sposobem staje się jasne, że problem masowej nielegalnej migracji pracowniczej z Ukrainy dotyczy nie poszczególnych

aspektów stosunków społecznych na Ukrainie albo określonej kategorii ludności (rys. 3).

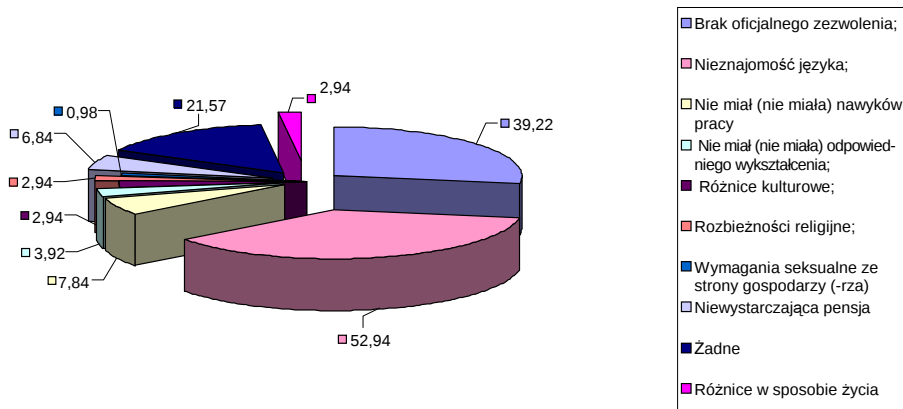

Rysunek 3. Odpowiedzi respondentów na pytanie: „W jaki sposób, pracując za granicą, zostały załatwione formalności prawne związane z Państwem zatrudnieniem?”

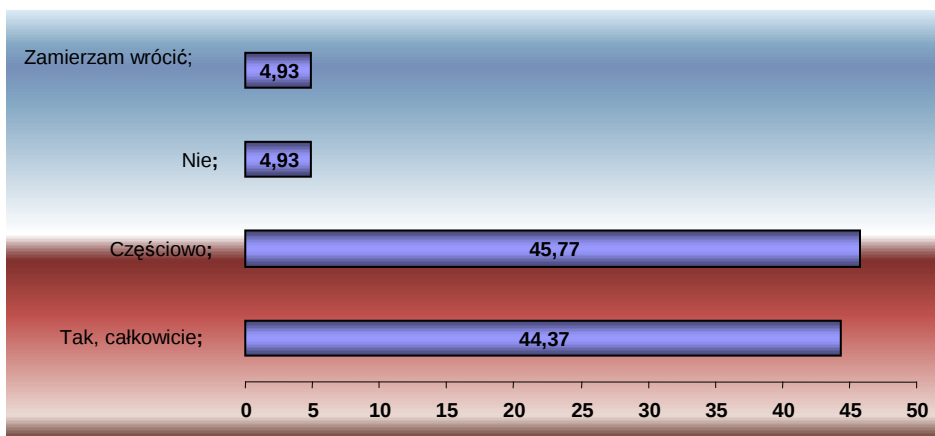
Na pytanie: „Z jakimi problemami Państwo się zetknęli podczas poszukiwania pracy za granicą?” odpowiedziało tylko 71,33% respondentów. Większość wskazała, że były to: nieznajomość języka (52,94%) i brak oficjalnego zezwolenia na pracę (39,22%). Trzeba zaznaczyć, że 21,57% przebadanych odpowiedziało, że nie miało żadnych kłopotów podczas poszukiwania pracy za granicą. Dlatego można przypuścić, że takie osoby jechały do pracy za granicę nie po raz pierwszy, albo że ich kwalifikacje są bardzo wysokie (rys. 4).

Jak widać, „długotrwały” pobyt w obcym kraju stał się gorzkim doświadczeniem, bo tylko 4,93% respondentów wyraziło chęć pojechania tam z powrotem. Jednak prawie połowa pytanych była całkiem zadowolona z podróży, a tylko 4,93% – niezadowolona (rys. 5).

Zgodnie z wynikami badań „Regulacja migracji siły roboczej – wyzwania dla Ukrainy” przeprowadzonych z inicjatywy Polsko-Amerykańsko-Ukraińskiej Inicjatywy do Spraw Współpracy i Centrum Pokoju, Wymiany i Polityki Zewnętrznej Ukrainy (2005) nie udało się ustalić, ile średnio zarabiają ukraińscy emigranci zarobkowi. Jednak otrzymane dane wahają się w granicach od 200 USD miesięcznie za prace rolnicze w Polsce do 1000 euro miesięcznie za prace w budownictwie w Portugalii. Jak widać, pensja przeciętnego migranta może być różna i zależy od kraju pobytu i dziedziny, w której pracuje. Czyli można było określić jej granice od 500 do 700 USD/euro miesięcznie.

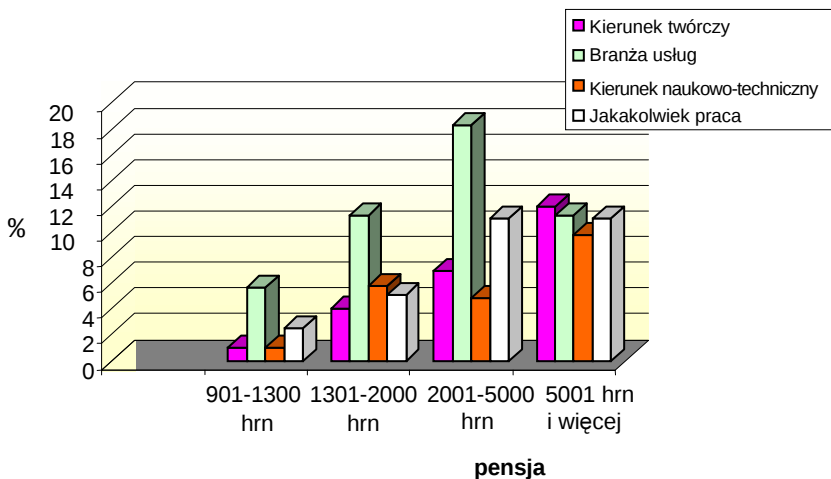
Rysunek 4. Odpowiedzi respondentów na pytanie: „Z jakimi problemami Państwo zetknęli się podczas poszukiwania pracy zagranicą?”

Rysunek 5. Odpowiedzi respondentów na pytanie „Czy podróż spełniła Państwa oczekiwania?”

Przytoczone dane potwierdzają to, że piąta część migrantów uważa, iż możliwość otrzymywania na Ukrainie pensji od 2001 hrywien i więcej będzie sprzyjać zmniejszeniu liczby chętnych do pracy za granicą. Co więcej, 11,02% przepytanych zgodziłoby się pracować na jakimkolwiek stanowisku za pensję od 2001 do 5000 hrywien i 11,02% od 5001 hrywien i więcej (rys. 6). Respondenci preferują pracę w zakresie świadczenia usług. Gdyby im zaproponowano pracę w rodzimym kraju za 901–1300 hrn, to 5,66% zgodziłoby się pracować, 1300–2000 hrn – 5,83%; 2001–5000 hrn – 4,85%; 5001 i więcej – 9, 71%. W najmniejszym stopniu respon-

denci preferują pracę w zakresie naukowo-technicznym: 901–1300 hrn – 0,97%, 1301–2000 hrn – 5,83%; 2001–5000 hrn – 4,85%; 5001 i więcej – 9,71%. W związku z tym możemy wywnioskować, że Ukraińcy zdolni do pracy chcą i mogą pracować w swoim kraju, jeżeli będą mogli należycie utrzymywać siebie i swoją rodzinę. Biorąc pod uwagę średnią pensję migranta, można przypuszczać, że każdy z nich może miesięcznie odłożyć lub przekazać do domu blisko 350 USD.

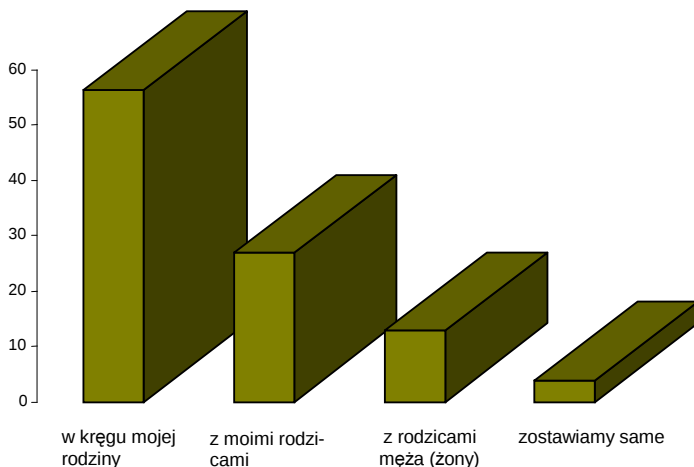

**Rysunek 6. Odpowiedzi respondentów na pytanie:
„Gdyby Państwu zaproponowano pracę w rodzimym kraju,
to w jakiej dziedzinie Państwo zgodziliby się pracować i za jaką pensję?”**

MIGRANCY I ICH DZIECI

Na pytanie „Czy wyjeżdżając za granicę zostawiali Państwo dzieci (w wieku do 18 lat)?”, 54,55% pytanych odpowiedziało, że „tak”. 32,05% respondentów zaznaczyło, że wiek najmłodszego dziecka, kiedy wyjeżdżali za granicę, wahał się od 1 do 3 lat. 20,51% zostawiło dzieci w wieku od 7 do 12 lat, a 21,79% – od 13 do 15 lat; 11,54% – od 16 do 18 lat. Tu ujawnia się jeszcze jeden ważny problem: z kim są pozostawione te dzieci, kto je wychowuje, kto dba o ich potrzeby emocjonalne? Na to pytanie rodzice migranci odpowiedzieli: „w kręgu mojej rodziny” – 56,41%; „z moimi rodzicami” – 26,92%; „z rodzicami męża (żony)” – 12,82%; „zostawiamy je same” – 3,85% (rys. 7). W ten sposób praktycznie połowa dzieci wychowywanych przez babcię, dziadków i innych krewnych nie otrzymuje należytej opieki ze strony rodziców. 3,85% dzieci samodzielnie decyduje o tym, jak układać sobie życie i jak się zachowywać. Takie dane są tragiczne, przecież

dojrzewające pokolenie, dzisiejsza młodzież – to przyszłość dnia jutrzejszego. Jak młodzi ludzie ułożą swoją przyszłość, nie zależy tylko od nich samych, ale przede wszystkim od ich rodziców.

Rysunek 7. Odpowiedzi respondentów na pytanie „Gdzie były wychowywane Państwa dzieci, kiedy Państwo byli za granicą?”

WNIOSKI

Analiza rezultatów badań socjologicznych dotyczących migrantów pracowniczych pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

1. Biorąc pod uwagę to, że punktem końcowym migracji są kraje z różną specyfiką rynku pracy, w migracji siły roboczej uczestniczą Ukraińcy należący do różnych kategorii wiekowych. Dotyczy to zarówno kobiet, jak i mężczyzn, których część w ogólnej liczbie migrantów w poszczególnych krajach wynosi odpowiednio 55,94% i 44,06%. Migranci pracujący za granicą z reguły wybierają takie kraje jak Polska, Czechy, Federacja Rosyjska w celu krótkotrwałego pobytu tam, na przykład wyjeżdżając do pracy sezonowej. Do takich krajów jak Włochy, Portugalia, Hiszpania (71% to są kobiety) respondenci najczęściej wyjeżdżali na czas nie krótszy niż rok. Tym sposobem badanie nie pozwala potwierdzić faktu, że wśród migrantów wyraźnie przeważają kobiety. Dotyczy to tylko niektórych krajów, których specyfika migracyjnych potoków wymaga odrębnego szczegółowego badania. Badanie potwierdziło, że dzisiaj za granicę wyjeżdżają zarówno mężczyźni, jak i kobiety w wieku od 26 do 50 lat (odpowiednio 73,01% i 66,31%).

2. Otrzymane rezultaty badań pozwalają realistycznie ocenić motywy migracji pracowniczej dominujące wśród ludności z największym potencjałem migracyjnym. Szczególnie nie została potwierdzona potoczna opinia, że wyjazd zarobkowy jest spowodowany absolutną niemożnością zdobycia środków do życia na Ukrainie, na przykład z powodu wysokiego poziomu bezrobocia – przecież tylko 28,71% przepytanych wyjechało pracować do innego kraju z tego powodu. Nie została potwierdzona hipoteza, że większość ludzi wyjeżdża z Ukrainy w celu podwyższenia swoich kwalifikacji lub rozwoju kariery (odsetek takich migrantów wynosi tylko 4,9%).

3. Tym sposobem mamy potwierdzenie bardzo specyficznego wpływu siły roboczej z Ukrainy – ludzie z wyższym wykształceniem, wykwalifikowani fachowcy wyjeżdżają za granicę przeważnie jako zwykli robotnicy. Jest to poważne wyzwanie dla możliwych programów readaptacji migrantów ekonomicznych, bowiem z jednej strony ludzie ci tracą nawyki w swojej podstawowej specjalności, a z drugiej – nie mogą zostać zatrudnieni na ukraińskim rynku pracy w taki sposób, w jaki byli zatrudnieni za granicą.

W aspekcie ekonomicznym migracja jest ruchem siły roboczej drogą terytorialnego oraz międzybranżowego ponownego podziału zasobów siły roboczej, a również zawodowo-kwalifikacyjnego awansu kadry. Będąc procesem społecznym, migracja ludności prowadzi do kształtowania się nowych struktur i relacji społecznych zarówno na poziomie społeczeństw, jak i w pierwotnych wspólnotach terytorialnych – socjumach. Aspekty terytorialny, branżowy, zawodowy i społeczny migracji ludności są ze sobą ściśle związane, jednak charakteryzują przemieszczanie się przesiedleńców z różnych stron. Zmiana zawodu, miejsca pracy i zakresu jej stosowania odzwierciedlają zmianę pozycji migrantów w społeczno-terytorialnym systemie podziału pracy.

Stwarzając warunki do realizacji społecznej mobilności, migracje mają wpływ na transformację społeczno-pracowniczej struktury społeczeństwa, sprzyjają zawodowo-kwalifikacyjnemu awansowaniu migrantów, zmianie ich statusu i sposobu życia, struktury ich dochodów oraz potrzeb. Migracje odgrywają najbardziej aktywną rolę w procesie kształtowania się terytorialnych wspólnot ludzi. Oprócz tego, w przestrzeni możliwości zachodzą złożone procesy wymiany informacji i zrównania społeczno-kulturalnego potencjału w licznych jego punktach. Sprzyjając zwiększeniu zakresu oraz urozmaiceniu uzyskiwanej informacji i dorobku kulturalnego, migracje są potężnym stymulatorem uspołecznienia przesiedleńców i zwiększenia ich potencjału kulturalnego.

Regulacja emigracji powinna mieć prawne podstawy, czyli drogą uchwalenia ustaw, które z jednej strony pomagałyby ludziom, którzy włączają się w rozwój społeczeństwa ukraińskiego, dostosować się i stać się szanowanymi obywatelami, a z drugiej strony mogłyby ograniczyć możliwe negatywne konsekwencje. W związku z tym Ukraina powinna zmierzać właśnie drogą prawnej regulacji migracji.

LITERATURA

- Хомра О., *Сучасна українська трудова міграція: статус та можливості* // Парламентські слухання „Стан та проблеми правового і соціального статусу сучасної української трудової міграції”. Інформаційно-довідкові матеріали. – К., 2004. – С. 11–29.
- Прибиткова І., *Ринок праці та його міграційний потенціал: суспільний портрет за результатами соціологічних досліджень* // Український монітор –2003. – № 3 (<http://www.foreignpolicy.org.ua/ua/papers/index.shtml?id=2578>).
- Малиновська О., *Україна, Європа, міграція: міграції населення України в умовах розширення ЄС*. – К., 2004.
- Структурні виміри сучасного суспільства: Навч. посібник* / За ред. С. Макєєва. – К.: Ін-тут соціології НАН України, 2006. – 372 с.
- Пирожков С., Малиновська О., Марченко Н., *Зовнішня міграція в Україні: причини, наслідки, стратегії*. – К., 1997.
- Прибиткова І., *Зарубіжна трудова міграція як форма самозайнятості мешканців України* // Українське суспільство – 2003. Соціологічний моніторинг. – К., 2003. – С. 51–65.

Streszczenie

Artykuł jest poświęcony badaniu głównych motywów migracji ludności ukraińskiej (na przykładzie Lwowa i obwodu lwowskiego). Rozpatruje się współczesne tendencje i skutki migracji pracowniczej. Na podstawie analizy wyników badań socjologicznych wytyczono drogi udoskonalenia systemu zarządzania procesami migracyjnymi na Ukrainie.

**Features of Labour Migration in Regional Socio-Economic Space:
Sociological Measuring**

Summary

The article is devoted to research of basic reasons of migration of labour population of Ukraine (on the example of Lviv and Lviv area). Modern tendencies and consequences of labour migration are considered. On the basis of analysis of results of sociological researches there are drawn directions of enhancing the control system of migratory processes in Ukraine.